

Research Article

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.1.16.3

Analysis of Factors Affecting the Sustainability of Rural Development Management with an Emphasis on the Performance of Villagers (Case Study: Villagers of Shanderman District)

Leila Sayyad Bidhendi^{1*}, Yaser Gholipour², Mohammad Eskandari Nodeh³

1. Assistant professor, Department of Geography & Rural Planning, University of Payame Noor, Tehran, Iran

2. Ph.D Condidacte in Geography & Urban Planning, University of Zanjan, Zanjan, Iran

3. Assistant professor, Department of Geography & Urban Planning, University of Payame Noor, Tehran, Iran

* Corresponding author: Email: sayyadl@yahoo.com

Receive Date: 24 December 2020

Accept Date: 10 January 2022

ABSTRACT

Introduction: The rural management system in Iran is facing problems such as sectoral approach in resource planning and distribution, technocratic and state-oriented governance, low productivity ratio of the agricultural sector, unfavorable education situation of villagers and low participation in rural development planning, etc. Dehiaris are considered as new institutions and as modern rural management and executive managers at the village level.

Research aim: The current research was conducted with the aim of identifying factors affecting the sustainability of rural development management according to the performance of villagers in Shanderman district and seeks to answer this question: according to which factors does the performance of villagers affect the sustainability of rural development management?

Methodology: The current research is in terms of applied-developmental purpose and is in the category of qualitative research. The statistical population in the qualitative stage includes a group of university experts and professors who were first selected by a targeted snowball method. Then, data was collected by Delphi method in two stages and with semi-structured interview. Interview data were analyzed in three stages of open, central and selective coding to classify concepts and categories..

Studied Areas: The geographical scope of this research is the Shanderman section.

Results: The findings show that the performance of villagers in the form of 7 general indicators is effective in the sustainable management of rural development. Environmental index, socio-cultural index, economic index, planning index, institutional-organizational index, administrative index and physical index were extracted during the axial coding process and their relationship with the sustainable management of rural development was measured by selective coding.

Conclusion: In the management process of sustainable rural development, according to the role of villagers in Shanderman sector, planning, socio-cultural, economic, administrative-political, environmental and physical indicators are effective. Each of these categories includes many detailed concepts that show the detailed program of the villagers' performance.

KEYWORDS: Development, Rural Management, Rural Administration, Shanderman District

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۸، شماره ۱ (پیاپی ۶۲)، بهار ۱۴۰۲
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۵ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۸-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۱۹۹-۲۰۹

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.1.16.3

مقاله پژوهشی

واکاوای عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه‌ی روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاران (مطالعه‌ی موردی: دهیاری‌های بخش شاندرمن)

لیلا صیاد بیدهندي^{۱*}، یاسر قلی‌پور^۲، محمد اسکندری نوده^۳

۱. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
۳. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: Email: sayyadi@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۰۴ دی ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۰ دی ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: نظام مدیریت روستایی در ایران با مشکلاتی چون نگرش بخشی در برنامه‌ریزی و توزیع منابع، حاکمیت فن‌سالارانه و دولت‌محور، نسبت پایین بهره‌وری بخش کشاورزی، وضعیت نامطلوب آموزش روستاییان و مشارکت پایین در برنامه‌ریزی توسعه روستایی و غیره روبه‌رو است. دهیاری‌ها به عنوان نهاد نوپا و به عنوان مدیریت نوین روستایی و مدیران اجرایی در سطح روستا مطرح هستند.

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه روستایی با توجه به عملکرد دهیاران بخش شاندرمن انجام شده است و در پی پاسخ به این سوال است: عملکرد دهیاران با توجه به کدام عوامل، بر پایداری مدیریت توسعه روستایی تأثیرگذار است؟

روش‌شناسی تحقیق: تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی- توسعه‌ای و در ردیف تحقیقات کیفی قرار دارد. جامعه‌ی آماری در مرحله کیفی، شامل جمعی از کارشناسان و اساتید دانشگاه است که ابتدا به روش هدفمند گلوله‌برفی و انتخاب شده‌اند. سپس به روش دلفی در دو مرحله و با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، داده‌ها گردآوری شد. داده‌های مصاحبه در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی مورد تحلیل قرار گرفتند تا مفاهیم و مقوله‌ها طبقه‌بندی گردند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، بخش شاندرمن می‌باشد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد عملکرد دهیاران در قالب ۷ شاخص کلی در مدیریت پایدار توسعه روستایی موثر است. شاخص زیست محیطی، شاخص اجتماعی- فرهنگی، شاخص اقتصادی، شاخص برنامه‌ریزی، شاخص نهادی- سازمانی، شاخص اداری و شاخص کالبدی طی فرآیند کدگذاری محوری استخراج و ارتباط آنها بوسیله کدگذاری انتخابی (گزینشی) با مدیریت پایدار توسعه روستایی مورد سنجش قرار گرفت.

نتایج: در فرآیند مدیریت توسعه پایدار روستایی با توجه به نقش دهیاران در بخش شاندرمن، شاخص‌های برنامه‌ریزی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، اداری- سیاسی، زیست‌محیطی و کالبدی موثرند. هر یک از این مقولات، مفاهیم جزئی زیادی را در بر می‌گیرند که برنامه‌ی تفصیلی عملکرد دهیاران را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل کیفی، توسعه‌ی روستایی، مدیریت روستایی، دهیاری، بخش شاندرمن

مقدمه

مدیریت روستایی همزمان با پیدایش اولین روستاها آغاز شده است و در طول تاریخ با توجه به مقتضیات اقتصادی، اجتماعی، محیطی، زمانی و مکانی از مکانی به مکان دیگر متفاوت بوده است (بدری، ۱۳۹۰:۱۴۸). به همین دلیل رهیافت‌های جدید در مدیریت بر این نکته تأکید می‌ورزند که هیچ مدل یا نظریه‌ای وجود ندارد که بتوان آن را در همه‌ی مکان‌ها و زمان‌ها به کار برد (رضاییان، ۱۳۸۰:۷۰). بنابراین در برنامه‌ریزی توسعه روستایی به کارگیری الگوی مدیریت محلی و روش مشارکتی، باید به عنوان محور مطالعات توسعه روستایی مورد توجه قرار گیرد (استعلاجی، ۱۳۹۱:۲۴۰). مطالعات توسعه روستایی پس از جنگ جهانی دوم به آرامی با توسعه اجتماعی آغاز شد. تا اوایل دهه‌ی ۱۹۷۰ توسعه اجتماعی در سطحی وسیع موفقیتی به دست نیاورد؛ چرا که در این زمان توسعه به مفهوم رشد اقتصادی مطرح بود؛ به همین دلیل تا اواخر دهه ۱۹۷۰ به تدریج دیدگاه سنتی توسعه روستایی که متأثر از سیاست‌ها و دیدگاه‌های کلی توسعه یعنی رشد اقتصادی بود، تغییر محتوا داد و مباحث سیاسی و اجتماعی نیز وارد بحث توسعه روستایی گردید (پاپلی‌یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۰:۵۲). در حقیقت مناطق روستایی در مقایسه با مناطق شهری با عدم تعادل‌هایی روبه‌رو هستند؛ سطح بالای فقر و سطح پایین شاخص آموزش، سطح پایین مهارت‌های دیجیتال (Eurostat, 2019) از جمله تفاوت‌هایی است که بین مناطق روستایی و شهری وجود دارد. علاوه بر آن ساختار اقتصادی بین شهر و روستا با یکدیگر فرق دارد و روستاها بیشتر به اقتصاد کشاورزی متکی هستند (Abreu, 2014). علاوه بر آن مناطق روستایی با محدودیت‌هایی همچون دسترسی ضعیف به خدمات (سلامتی، آب، حمل‌ونقل) و تکنولوژی (اینترنت پهن‌بند) روبه‌رو هستند که مانع توسعه این مناطق شده و سطح مقاومت آنها را کاهش می‌دهد. از این نظر، توسعه روستایی و سیاست‌های توسعه روستایی برای تحقق یافتن، باید با چالش‌هایی روبه‌رو و در جهت حل آنها برآید. در همین راستا، مفهوم توسعه روستایی در پاسخ به محدودیت‌های مناطق روستایی و در جهت متوازن کردن توسعه در آنها مطرح شده است. توسعه روستایی توسط موسلی (۲۰۰۳) به عنوان " فرایند پایداری از تغییرات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی، طراحی شده جهت افزایش بلند مدت رفاه کلی کل اجتماع روستایی " تعریف شده است. دپارتمان کشاورزی ایالات متحده آمریکا (USDA, 2006:1).

توسعه روستایی مفهومی چند بعدی است و سیاست‌های مربوط به آن، باید گستره وسیعی از فعالیت‌ها، از مدیریت پایدار منابع طبیعی گرفته تا کارایی تولیدات کشاورزی را دربر بگیرد (Gatto et al., 2016:71). توسعه روستایی می‌تواند به عنوان فعالیت‌هایی تعریف شود که هدفشان مدرن‌سازی مناطق روستایی، ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، پایداری بخش کشاورزی، کارآیی مدیریت منابع و حفاظت از اکوسیستم‌ها است (UPA, 2016:31). در انگاره جدید مدیریت روستایی نقش نهادهای محلی و مشارکت روستاییان مورد تأکید قرار گرفته و از آن به عنوان مهم‌ترین الزامات تحقق توسعه پایدار روستایی یاد شده است (Popzan & Alibeygi, 2006: 39). اهداف اساسی مدیریت روستایی و توسعه روستایی با یکدیگر همپوشانی دارند؛ از این رو است که آلبرت واترسون توسعه روستایی را فعالیت‌هایی متشکل از بخش‌های متعدد می‌داند که مهمترین آنها حصول عواید اقتصادی و رفاه اجتماعی برای هر فرد روستایی است (Todaro, 1985 Cited by Falsoleyman et al., 2012:74). در برنامه‌های مدیریت توسعه روستایی توجه به این نکته ضروری است که تنها مشارکت دموکراتیک مردم نمی‌تواند متضمن تأمین رفاه روستاییان باشد؛ از اینرو در جهت مشارکت بیشتر مردم در فرآیند توسعه پایدار سرزمین خویش، رهیافت حکمروایی با ایجاد نهادهای محلی و مردمی ضروری است (Sudhakar Rao, 2007). مدیریت توسعه روستایی فرآیند چندجانبه‌ای است که شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمانهای روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردیده و تحت نظارت و ارزیابی قرار می‌گیرد (رضوانی، ۱۳۸۷:۲۱۱). بررسی تحولات روستایی پیش از مشروطیت نشان می‌دهد تا هنگام پیدایش نخستین نشانه‌های دولت مدرن در ایران و تأسیس نهاد قانون گذاری که به تعریف هویت‌های حقوقی پردازد، تحولات روستاهای ایران، متأثر از وضعیت اداره کشور و متکی بر قوانین عرفی ناشی از شرایط فرهنگی، دینی، سیاسی و اجتماعی بود. در این دوران مدیریت روستایی به شیوه‌ها و شکل‌های سنتی با محوریت کدخدا، امور عمومی ده خود را اداره می‌کرد؛ اما به تدریج با شکل‌گیری انجمن عمران ده در سال ۱۳۳۴ و انجمن ده در سال ۱۳۳۵، مدیریت روستایی وارد مرحله‌ی جدیدی شد که با استفاده از کدخدا به عنوان بازوی اجرایی به اعمال سیاست‌های توسعه روستایی می‌پرداخت (دربان آستانه و رضوانی، ۱۳۹۱:۱۸۰). در مجموع در خصوص مدیریت روستایی در پیش از انقلاب می‌توان گفت که دخالت دولت در روستا، ارکان سنتی اداره امور عمومی را از هم پاشید و تشکیلاتی مانند انجمن ده هیچگاه پایگاه استواری برای فعالیت نیافت.

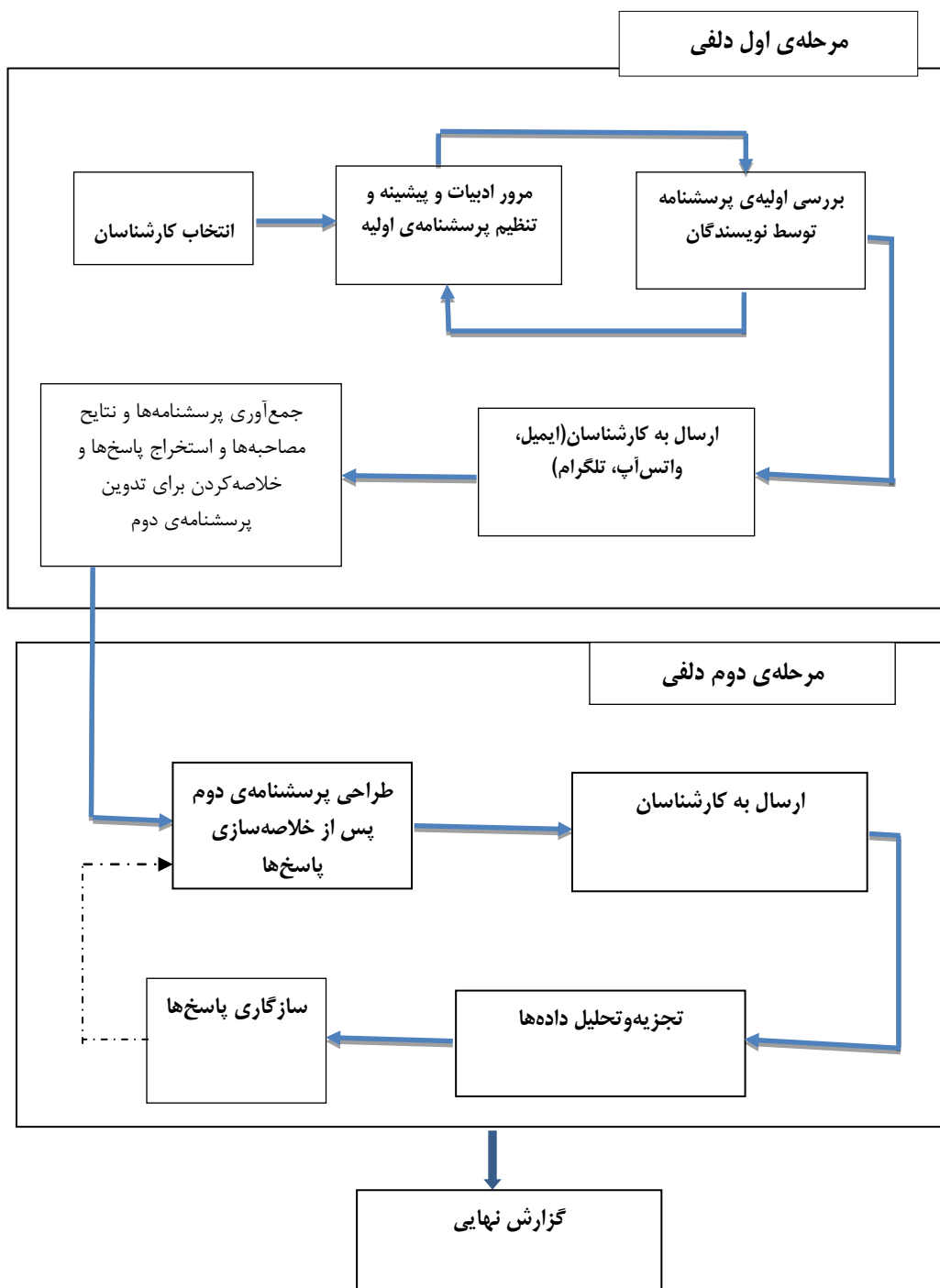
جامعه ی روستایی به دلیل سلطه فرهنگی-تاریخی نظام ارباب رعیتی و به سبب مشکلاتی که انجمن‌های ده با آنها مواجه بودند، مانند "اختلاف میان اعضا، عدم احساس مسئولیت، بی سواد، عدم همکاری روستاییان" (ایمانی جاجرمی، ۱۹۹۳: ۴۶) آمادگی لازم برای پذیرفتن الگوهای نوین مدیریت امور عمومی مانند انجمن ده را نداشت؛ از سوی دیگر سیاست دولت در مورد روستاها نیز به شدت متغیر بود. تغییرات مکرر قوانین و احاله امور روستایی از وزارت به وزارت دگر سبب از هم پاشیدگی مدیریت روستایی در آستانه انقلاب اسلامی شد (ایمانی جاجرمی و کریمی، ۱۳۸۸: ۹۱). بعد از انقلاب اسلامی وظیفه مدیریت روستایی بر عهده شورای اسلامی روستا قرار گرفت که جایگزین انجمن ده شده بود، اما به مدت ۲۰ سال بدون بازوی اجرایی به فعالیت خود ادامه می‌داد. با تصویب قانون تأسیس دهیاری‌ها در سال ۱۳۷۷، دهیاری به عنوان بازوی اجرایی شورای اسلامی روستا در نوک پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت (بدری، ۱۳۹۰: ۱۵۵). به طور کلی می‌توان مدیریت را به دو شکل سنتی و نوین تقسیم نمود. مدیریت روستایی نیز از این قاعده کلی مستثنی نمی‌باشد و بر این اساس دهیاری‌ها که مهم‌ترین بازوی اجرایی شورای اسلامی روستا می‌باشند، به عنوان مدیریت نوین قلمداد می‌شوند و باید کلیه خصیصه‌های مدیریت نوگرا را دارا باشند و در جهت توسعه پایدار روستایی گام بردارند (مهدوی و نجفی کانی، ۲۲: ۱۳۸۱). در حال حاضر توسعه‌ی روستایی در ایران با چالش‌هایی مواجه است از جمله این چالش‌ها مشکلات زیست محیطی، ناکارایی اقتصادی روستایی، معضلات اجتماعی و ... می‌باشد.

در حوزه‌ی نظام برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه نیز چالش‌هایی فراروی توسعه روستایی وجود دارد که از جمله آنها نگرش بخشی و بالا به پایین در نظام برنامه‌ریزی و توزیع منابع، حاکمیت فن‌سالارانه و دولت‌محور در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، فقدان رویکرد مشارکت‌جویانه در توسعه روستایی و مدیریتی و اجرایی و ارزشیابی برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، ضعف رویکردهای محلی به توسعه روستایی بر پایه توانمندسازی اجتماعات محلی، ضعف مدیریت توسعه‌ی روستایی در سطح محلی و فقدان نهادهای غیردولتی دخیل در برنامه‌ریزی و اجرای اقدامات توسعه‌ای خلاصه می‌شود (غناستانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). اگرچه دهیاریها نهادی نسبتاً نوپا در مدیریت روستاهای ایران است و در ابتدای راه قرار دارند، اما سنجش عملکردشان، میزان اثرگذاری آنها را در توسعه روستایی مشخص می‌کند (برقی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۸). به عبارتی جایگاه مهم دهیاری‌ها در مدیریت و توسعه روستایی، ارزیابی عملکرد را برای آنها ضروری می‌سازد و در صورت اجرای صحیح آن، بسیاری از هزینه‌ها کاسته می‌شود و با شناسایی نقاط قوت و ضعف، زمینه کارایی و کارآمدی در انجام وظایف محول شده به دهیاری‌ها فراهم می‌شود (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۰۰). افزایش توانمندی‌ها و رفع کاستی‌ها (شیخی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶)، افزایش کارایی مدیریت روستایی (افتخاری، ۱۳۸۶)، دهیاری‌ها به عنوان نهاد مسئول توسعه اقتصادی (برقی و همکاران، ۱۳۹۳)، دهیاری‌ها به عنوان بازوی اجرایی شوراهای اسلامی روستاها (مطیعی لنگرودی، ۱۳۹۱)، نقش دهیاری‌ها در توسعه کالبدی-فضایی روستاها (مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴)، دستیابی به نظام همه جانبه توسعه روستایی با رویکرد مشارکت‌گرایی (ایمانی جاجرمی و پوررجب، ۱۳۸۸)، افزایش کارایی و اثربخشی عملکرد دهیاران در توسعه روستایی (مسرورنژاد و همکاران، ۱۴۰۰) و غیره به عنوان دلایلی هستند که ضرورت ارزیابی عملکرد دهیاران را به عنوان کنشگران اصلی مدیریت توسعه روستایی، نشان می‌دهد.

در این میان ضروری است عملکرد حکومت‌های محلی (شوراهای اسلامی روستا و دهیاران) در راستای توسعه پایدار رصد شود، تا میزان انحراف از شاخص‌ها و راهکارهای بهبود عملکرد حکومت‌های محلی شناسایی شوند. دهیاری به عنوان سازمان اصلی مدیریت روستایی، نقش مهم و تأثیرگذاری در تأمین خدمات عمومی و سامانمندی زندگی روستایی دارد. این سازمان تعامل نزدیک و همیشگی با زندگی مردم دارد. از اینرو هرچه فعالیت‌های دهیاری منطبق با نظر مردم باشد، رضایت آنان از این سازمان افزایش خواهد یافت و هرچه از میزان این انطباق کاسته شود، موجبات کاهش رضایت مردم فراهم می‌آید. در سال‌های اخیر پس از تشکیل شوراهای اسلامی روستاها، اهمیت نظر مردم بیشتر شده است؛ زیرا دهیاری‌ها زیر نظر شوراها که نماینده مردم هستند، فعالیت می‌کنند (فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۱: ۶۹). تجربه و تخصص اندک، محدودیت شدید سرانه اعتباری دهیاری‌های کشور، ضعف بنیادی اقتصادی روستاییان، و فقر زیرساخت‌های مدیریت روستایی در کشور از یک سو و حجم عظیم پروژه‌های عمرانی و خدماتی در دست اجرا به وسیله این نهاد از سوی دیگر، نظارت بر عملکرد و هدایت فعالیت‌ها و اقدام‌های نهاد مدیریت روستایی را ضروری و حیاتی ساخته است (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰). هدف تحقیق حاضر شناسایی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاران بخش شاندرمن است. در همین راستا سوال اصلی تحقیق، مبنی بر اینکه عملکرد دهیاران با توجه به کدام عوامل، بر پایداری مدیریت توسعه‌ی روستایی تأثیرگذار است؟ تدوین شده است.

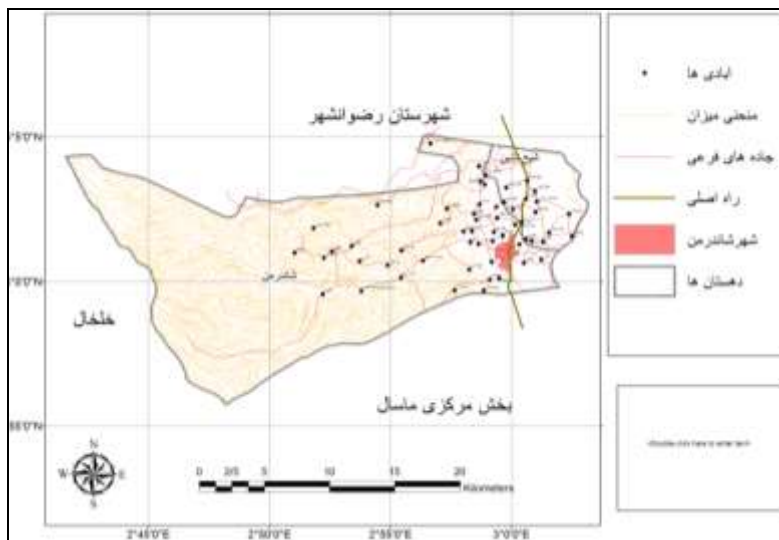
روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، توسعه‌ای کاربردی و از نظر پارادایم در گروه تحقیقات کیفی قرار می‌گیرد. جامعه آماری شامل ۲۵ نفر از کارشناسان و اساتید دانشگاه در حوزه مطالعات روستایی و واحد تحلیل شامل دهیاری‌های بخش شاندرمن از توابع شهرستان ماسال (گیلان) است. کارشناسان به شیوه هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات، مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته بوده است که از طریق ایمیل، پیام‌رسان تلگرام و واتس‌آپ انجام شده است. مصاحبه‌ها طی فرآیند دلفی در دو مرحله انجام شد (شکل ۱). داده‌ها طی مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

بخش شاندرمن در جنوب غربی استان گیلان و در حوزه شهرستان ماسال واقع شده است. این بخش در فاصله ۵۵ کیلومتری شهر رشت و ۵ کیلومتری شهر ماسال واقع شده است. از نظر جغرافیایی بخش شاندرمن، بین عرض های ۳۷ درجه و ۱۸ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۲۹ دقیقه و طول های جغرافیایی ۴۸ درجه و ۴۳ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه شرقی قرار گرفته است. شاندرمن از طرف شمال به شهرستان رضوانشهر، از طرف شرق به شهرستان صومعه سرا و از طرف جنوب به بخش مرکزی ماسال و از طرف غرب به شهرستان خلخال محدود می باشد. بخش شاندرمن از ۲ دهستان به نام های شیخ نشین و شاندرمن و یک شهر به نام بازار جمعه تشکیل شده است. مساحت این بخش ۴۰۳/۷۵ کیلومتر مربع است. تعداد خانوار روستایی این بخش در سال ۱۳۹۰، برابر ۴۱۳۶ خانوار بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی بخش شاندرمن در شهرستان ماسال

یافته ها و بحث

به منظور واکوی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه روستایی با تاکید بر عملکرد دهیاران در بخش شاندرمن از روش نظریه بنیادی استفاده شد. برای شروع، ابتدا مصاحبه نیمه ساختارمند از افراد مطلع حوزه در زمینه مطالعات روستایی انجام گردید و سوالات تا زمانی ادامه پیدا کرد که نخبگان در پاسخ به سوالات به حد اجماع رسیدند. سپس با پیاده کردن مصاحبه ها، کار تجزیه و تحلیل داده آغاز گردید در این مرحله سه شکل از کدگذاری وجود دارد: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی. کدگذاری باز بخشی از تحلیل است که مشخصاً به نامگذاری و دسته بندی پدیده از طریق بررسی دقیق داده ها مربوط می شود. به عبارت بهتر در این نوع کدگذاری مفاهیم درون مصاحبه ها و اسناد و مدارک بر اساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه بندی می شوند. نتیجه این مرحله، تقطیر و خلاصه کردن انبوه اطلاعات کسب شده از مصاحبه ها و اسناد به درون مفاهیم و دسته بندی هایی است که در این سوالات مشابه هستند. کدگذاری باز فرآیند، تحلیلی است که از طریق آن، مفاهیم شناسایی شده و ویژگی ها و ابعاد آنها در داده ها کشف می شوند (Lee, 2001:49). در این مرحله، داده پرداز نظریه بنیاد، مقوله های اولیه اطلاعات در خصوص پدیده در حال مطالعه را، به وسیله ی بخش بندی اطلاعات شکل می دهد. پژوهشگر مقوله ها بر را همه ی داده های جمع آوری شده، نظیر مصاحبه ها، مشاهدات و وقایع یا یادداشت های خود بنیان می گذارد (Creswell, 2005: 397). در روش کدگذاری نظری، دو گرایش برای تحلیل داده ها وجود دارد. برخی از پژوهشگران به تحلیل جز به جز می پردازند. یعنی متون و داده ها را خط به خط و کلمه به کلمه مورد تحلیل قرار می دهند. برخی نیز به دلیل وقت گیر بودن این روش تنها نکات و مضامین کلیدی را کدگذاری می کنند. در این پژوهش روش دوم استفاده شده است. یافته های این مرحله از تحقیق، ۶۰ مفهوم کلیدی را از فرآیند مصاحبه ها استخراج کرده است.

جدول ۱. کدگذاری باز داده‌های کیفی مصاحبه‌ها

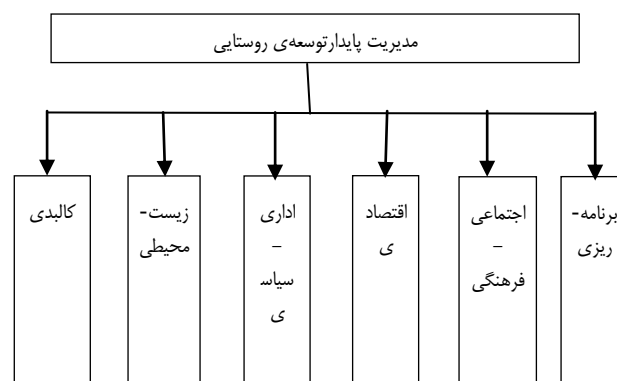
کد	مفاهیم	کد	مفاهیم
۱	رفتار برابر با همه اقشار و گروه‌ها و کمک به مشارکت آنان در امور روستایی	۳۱	کمک به جذب سرمایه‌گذاری‌های دولتی برای ایجاد فرصت‌های جدید شغلی
۲	کاهش هزینه‌های جاری دهیاری	۳۲	همکاری دهیاری با سازمان‌های مرتبط با امور روستاییان
۳	بازاریابی محصولات کشاورزی	۳۳	توجه به ورزش و سلامت روستاییان
۴	بسترسازی برای سرمایه‌گذاری اقتصادی در سطح روستا	۳۴	احداث بوستان
۵	تسهیل در روند صدور پروانه ساختمانی	۳۵	جلب مشارکت مردم در تنظیم سند چشم‌انداز بلندمدت دهیاری
۶	جمع‌آوری و بروزرسانی آمار و اطلاعات روستا	۳۶	شرکت دهیار در دوره‌های آموزشی
۷	استقرار دهیاری در فضای مناسب و تجهیز آن	۳۷	تنظیم بودجه
۸	تثبیت و سنددار شدن املاک روستا	۳۸	اهتمام به اجرای طرح‌های روستا
۹	برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه از امکانات و فرصت‌ها	۳۹	توسعه محصولات کشاورزی از طریق بهره‌وری
۱۰	وصول درآمدهای محلی دهیاری	۴۰	کمربند سبز و درختکاری در معابر
۱۱	تشویق سرمایه‌گذاران محلی برای حمایت از صاحبان ایده‌های نو	۴۱	دسترسی به خدمات فرهنگی-مذهبی
۱۲	جلب همکاری مردم در رابطه با اجرای طرح‌های	۴۲	جمع‌آوری آب‌های سطحی، مکان‌ها با اداره برق برای تأمین روشنایی روستا
۱۳	نگهداری از اموال دهیاری	۴۳	نقش دهیار در حفظ سلامتی و بهداشت محیط روستا
۱۴	توسعه صنایع دستی و گردشگری	۴۴	ارسال گزارش به موقع به شورا
۱۵	اهتمام به اجرای مراسم مذهبی	۴۵	گسترش فعالیت‌های تولیدی
۱۶	ایجاد فضای سبز	۴۶	حضور به موقع در محل کار و اطلاع‌رسانی به مردم در مورد ساعات کار
۱۷	قانونمداری	۴۷	پاسخگو بودن در برابر مردم
۱۸	تهیه گزارشات از پیشرفت مصوبات روستا	۴۸	اهتمام در ثبت وقایع حیاتی (تولد، طلاق، مرگ و میر، ازدواج)
۱۹	دسترسی به آب سالم	۴۹	احداث مراکز انباشت و بازیافت زباله در روستا
۲۰	معرفی خانواده‌های بی‌بضاعت به کمیته امداد و بهزیستی	۵۰	حفظ آثار فرهنگی و باستانی روستا
۲۱	آموزش به روستاییان در رابطه با حفظ منابع طبیعی و زیست محیطی	۵۱	شناسایی اماکن قدیمی و کمک به بهسازی آنها
۲۲	برگزاری مراسم و اردوهای فرهنگی	۵۲	ساخت پل روی رودخانه‌ها
۲۳	حل اختلاف و دعوی روستاییان	۵۳	بازاریابی گردشگری
۲۴	توجه به بهسازی شبکه‌ی معابر روستا	۵۴	همکاری با وزارت بهداشت در جهت مراقبت از بهداشت مردم و جلوگیری از بیماری‌های واگیردار
۲۵	توجه به اصول تاب‌آوری کالبدی در بافت‌های آسیب‌پذیر	۵۵	آموزش روستاییان در جهت تفکیک زباله‌های خانگی
۲۶	بهبود وضع زیست محیطی روستا با مشارکت جامعه روستایی	۵۶	حفظ آثار تاریخی و فرهنگی روستا
۲۷	ایجاد فرصت برابر برای زنان در جهت مشارکت در امور روستایی	۵۷	جلوگیری از ساخت‌وساز غیر مجاز
۲۸	رفاه اجتماعی	۵۸	آموزش مهارت‌های ICT
۲۹	تنوع محصولات اقتصادی	۵۹	مصرف بهینه انرژی
۳۰	حکمرانی خوب روستایی	۶۰	توجه به امنیت اجتماعی روستاییان

کدگذاری محوری: کدگذاری محوری، فرآیند ربط‌دهی مقوله‌ها به زیرمقوله‌ها و پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است. این کدگذاری، به این دلیل محوری نامیده شده که کدگذاری حول محور یک مقوله تحقق می‌یابد (Strauss & Corbin, 1998). در این مرحله، مفاهیم استخراج شده با یکدیگر مقایسه و ارتباط هر یک از آنها نیز مشخص شد. سپس مفاهیم مشابه در یک مقوله قرار گرفتند. بدین ترتیب در این مرحله مقولات گسترده و مفاهیم دسته‌بندی شده در آنها ترسیم گردید.

جدول ۲. کدگذاری محوری (شناسایی مقوله‌ها)

مفاهیم	مقوله‌ها
جمع آوری و بروزرسانی آمار و اطلاعات روستا، جلب همکاری مردم در رابطه با اجرای طرح هادی، اهتمام به اجرای طرح هادی روستا، تهیه گزارشات از پیشرفت مصوبات روستا، برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه از امکانات و فرصت‌ها	برنامه‌ریزی
رفاه اجتماعی، توجه به ورزش و سلامت روستاییان، نقش دهیار در حفظ سلامتی و بهداشت محیط روستا، اهتمام در ثبت وقایع حیاتی (تولد، طلاق، مرگ و میر، ازدواج)، برگزاری مراسم و اردوهای فرهنگی، حفظ آثار فرهنگی و باستانی روستا، دسترسی به خدمات فرهنگی-مذهبی، اهتمام به اجرای مراسم مذهبی، حل اختلاف و دعاوی روستاییان، معرفی خانواده‌های بی‌بضاعت به کمیته‌ی امداد و بهزیستی، رفتار برابر با همه‌ی اقشار و گروه‌ها و کمک به مشارکت آنان در امور روستایی، جلب مشارکت مردم در تنظیم سند چشم‌انداز بلندمدت دهیاری، توجه به آموزش در سطح روستا و رفع کمبودها در این زمینه، ایجاد فرصت برابر برای زنان در جهت مشارکت در امور روستایی، آموزش مهارت‌های ICT، پاسخگو بودن در برابر مردم	اجتماعی- فرهنگی
بسترسازی برای سرمایه‌گذاری اقتصادی در سطح روستا، گسترش فعالیت‌های تولیدی، توسعه‌ی صنایع دستی و گردشگری، توسعه محصولات کشاورزی از طریق بهره‌وری، بازاریابی محصولات کشاورزی، تنظیم بودجه، کمک به جذب سرمایه‌گذاری‌های دولتی برای ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، تشویق سرمایه‌گذاران محلی برای حمایت از صاحبان ایده‌های نو، بازاریابی گردشگری، تنوع محصولات اقتصادی	اقتصادی
استقرار دهیاری در فضای مناسب و تجهیز آن، ارسال گزارش به موقع به شورا، حضور به موقع در محل کار و اطلاع‌رسانی به مردم در مورد ساعات کار، نگهداری از اموال دهیاری، شرکت دهیار در دوره‌های آموزشی، وصول درآمدهای محلی دهیاری، کاهش هزینه‌های جاری دهیاری، همکاری دهیاری با سازمانهای مرتبط با امور روستاییان، تثبیت و سنددار شدن املاک روستا، تسهیل در روند صدور پروانه ساختمانی، همکاری با وزارت بهداشت در جهت مراقبت از بهداشت مردم و جلوگیری از بیماری‌های واگیردار، حکمروایی خوب روستایی، توجه به امنیت اجتماعی روستاییان	اداری- سیاسی
احداث بوستان، ایجاد فضای سبز، کمربند سبز و درختکاری در معابر، دسترسی به آب سالم، احداث مراکز انباشت و بازیافت زباله در روستا، آموزش به روستاییان در رابطه با حفظ منابع طبیعی و زیست محیطی، جمع‌آوری آبهای سطحی، مکاتبه با اداره‌ی برق برای تأمین روشنایی روستا، آموزش روستاییان در جهت تفکیک زباله‌های خانگی، بهبود وضع زیست محیطی روستا با مشارکت جامعه روستایی، جلوگیری از فروش عرصه‌های طبیعی و ملی، مصرف بهینه‌ی انرژی	زیست محیطی
نظارت بر ساخت‌وساز در روستا، شناسایی اماکن قدیمی و کمک به بهسازی آنها، توجه به بهسازی شبکه‌ی معابر روستا، ساخت پل روی رودخانه‌ها، توجه به اصول تاب‌آوری کالبدی در بافت‌های آسیب‌پذیر، جلوگیری از ساخت‌وساز غیر مجاز، حفظ آثار تاریخی و فرهنگی روستا	کالبدی

کدگذاری انتخابی: در آخرین مرحله از کدگذاری‌ها، خط سیر اصلی داستان و ارتباط مقوله‌ی اصلی با سایر مقوله‌ها مشخص شد. شایان ذکر است که گام‌های فوق در فرآیندی رفت و برگشتی انجام می‌شوند. بنابراین گام‌های کدگذاری انتخابی به شکل واضحی از یکدیگر مجزا نیستند و از طریق یک فرایند تعاملی، همراه با کدگذاری باز و محوری انجام می‌شود. در فرآیند کدگذاری انتخابی بر اساس نتایج گام‌های قبلی، طبقه محوری انتخاب شده و به شکلی نظام‌مند به سایر طبقات ارتباط داده شده، ارتباطات اعتبارسنجی شده و طبقاتی که نیاز به تصفیه و توسعه بیشتر دارند مورد توجه قرار می‌گیرند (Strauss & Corbin, 2007).

شکل ۳. کدگذاری انتخابی: عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه روستایی

همانطوری که قبلاً بیان شد، تحقیق حاضر در پی شناسایی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه‌ی روستایی با توجه به نقش و عملکرد دهیاران است. یافته‌های تحقیق مجموعه‌ی وسیعی از عواملی را شامل می‌شود که در مدیریت توسعه‌ی پایدار مناطق روستایی، اثرگذار است. آنچه موجب حساسیت موضوع می‌شود نقشی است که دهیاران به عنوان مدیران اجرایی در این فرآیند ایفا

می‌کنند. فرآیند دلفی و نظر کارشناسان هفت عامل کلی یا به عبارتی مقوله اصلی را در پایداری توسعه روستایی در بخش شاندرمن معرفی کرده است که فارغ از تفاوت‌های محیطی، مدیریتی، فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی با سایر بخش‌های کشور، تا حدودی می‌توان گفت بخش وسیعی از عوامل موثر بر توسعه پایدار مناطق روستایی را در بر می‌گیرد. سلامتی و بخش بهداشت یکی از مهمترین عوامل توسعه پایدار روستایی به حساب می‌آید. دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی علی‌الخصوص برای سالخوردگان و زنان باردار و کودکان از اصول اولیه توسعه در سرتاسر دنیا به حساب می‌آید. در حقیقت مطالعات زیادی (Boncinelli et al., 2009; Ramos, 2015) نشان داده‌اند استطاعت و دسترسی به خدمات بهداشتی عامل مهمی در توسعه مناطق روستایی است. مطالعاتی مانند (Agarwal et al., 2004) بر نقش مهم آموزش در توسعه پایدار روستایی تأکید دارد. البته باید گفت تنها مناطق روستایی نباید تنها زیرساخت‌های آموزشی مناسبی فراهم کنند، بلکه باید برای جذب و نگهداشت افراد تحصیلکرده نیز برنامه و سیاست مدیریتی پایدار، داشته باشند، تا بتوانند هم از ظرفیت نیروهای آموزش‌دیده خود استفاده کرده و هم در جذب متخصصان مناطق اطراف بهره ببرند، امری که بی‌ارتباط به مفهوم طبقه‌ی خلاق فلوریدا در تئوری شهر خلاق نیست. کمیسیون اروپا (۲۰۱۰) تأکید می‌کند که تکنولوژی ICT در مناطق روستایی از این جهت اهمیت دارد که به روستاییان اجازه می‌دهد به دانش خارج از محیط روستا دسترسی داشته باشند و این امر باعث پیوند روستاییان به بخش‌های تجاری دانش محور، آموزش عالی و مشاغل حرفه‌ای می‌شود (Naldi et al., 2015). در رابطه با نقش گردشگری در توسعه روستایی مطالعات (هاشمی و غفاری، ۱۳۹۶) نشان می‌دهد گردشگری و توسعه آن، رشد و توسعه پایدار روستایی را در پی دارد. تنوع اقتصادی که توسط بخش زیادی از اعضای پانل مورد تأکید بوده است، در مطالعات زیادی (برای مثال Christopherson et al., 2010; Sánchez-Zamora et al., 2014) به عنوان عامل مهم توسعه اقتصادی و البته تاب‌آوری مناطق روستایی در زمان بحران بیان شده است. بخش کشاورزی و متعلقات مربوط به آن نیز عامل مهمی در مدیریت توسعه روستایی در جهان بوده است. مطالعات پیشین عاملیت این بخش را در رشد اقتصادی، رفاه اجتماعی، توسعه همه‌جانبه روستایی و بالاخره مدیریت پایدار روستایی تأیید کرده‌اند (Bulderberga, 2013; Ramos, 2009).

حکمرمایی خوب بخش کشاورزی و شناسایی ظرفیت‌های مناطق روستایی باید در اولویت مدیریت روستاها باشد. بخش زیادی از روستاهای بخش شاندرمن اقتصادی مبتنی بر کشاورزی دارند. نگاه مثبت به این بخش و همکاری دست‌اندرکاران، می‌تواند تأثیر مثبت و اثربخش بر مدیریت اقتصادی- اجتماعی روستاهای تابعه داشته باشد. به‌طور کلی بسترسازی برای توسعه اقتصادی روستا و خودکفایی نسبی در این راستا، باید در اولویت مدیریت پایدار روستایی باشد، به عبارتی بدون توجه به این شاخص، عملاً توسعه روستایی با چالش جدی روبه‌رو خواهد شد. در زمینه توسعه اجتماعی- فرهنگی مجموعه‌ای از مفاهیم به دست آمده است. با توجه به توسعه سریع جوامع، ارتباط بین یک مکان و محیط بیرونی نقش به‌سزایی در توسعه پایدار دارد. رفاه اجتماعی تا حد زیادی مربوط به رضایتمندی ساکنین از سبک زندگی است. این سطح از رضایت شامل شبکه جمعی از نیازهاست که از حمل‌ونقل در دسترس گرفته تا تأمین نیازهای اساسی را شامل می‌شود. به‌طوری که برخی معتقدند با توجه به توسعه سریع اقتصادی، مخصوصاً توسعه ارتباطات، رفاه اجتماعی در حوزه حمل‌ونقل تنها به ترابری جاده‌ای مربوط نیست، بلکه باید در راستای تسهیلات شبکه‌ای و با جزئیات بیشتر، برنامه‌ریزی کرد (Hodge et al., 2017; Cristobal-Fransi et al., 2020). در زمینه انرژی تجدیدپذیر و پایدار باید گفت که مطالعات پیشین (Cebotari et al., 2017; OECD, 2014) بر اثرگذاری این عامل بر توسعه پایدار روستایی توجه کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر، در واقع فرصتی است که به رشد و توسعه اقتصادی مناطق روستایی می‌انجامد. موضوعات زیست‌محیطی در سیاست‌های توسعه روستایی اهمیت زیادی دارند، به طور مثال در برنامه‌ریزی روستایی کشور سوئد توسعه پایدار روستایی از اهداف اصلی دولت برای مناطق روستایی است. بخش زیست‌محیطی این برنامه چهار عنوان کلی دارد: ۱. توسعه پایدار و استفاده پایدار از منابع طبیعی؛ ۲. افزایش رشد موسسات روستایی، کشاورزی و جنگلداری، رقابت‌پذیری و توسعه اشتغال با توجه به نقش آنها در استفاده پایدار از منابع طبیعی؛ ۳. ارتقای دانش، فناوری و کارآفرینی در مناطق روستایی؛ ۴. مشارکت جوانان، زنان و خارجی‌ها و گروه‌های نژادی مختلف که وابسته بخش‌های کشاورزی و جنگلداری هستند (Bjarstig & Sandstrom, 2017:62). همچنین برخی از مفاهیم زیست‌محیطی مربوط به منابع طبیعی و کیفیت محیط‌زیست مربوط می‌شود. این یافته‌ها با تحقیقات برخی نویسندگان (Sánchez-Zamora et al., 2014) مطابقت دارد که بر تأثیر منابع محیطی و طبیعی بر توسعه قلمروهای روستایی تأکید دارند. در همین راستا موضوعی که می‌توان به آن اشاره کرد، بحث گردشگری سبز است که بیشتر در مناطقی کاربرد دارد که از ویژگی‌های طبیعی خاص برخوردارند. منطقه‌ی شاندرمن و

علی‌الخصوص بخش روستایی آن با توجه به وجود مناطق جنگلی، غارهای طبیعی، وجود بیلاقات و مراتع بکر، ظرفیت و استعداد بی‌ظنیری از این لحاظ دارد. تنها عامل موفقیت این بخش از اقتصاد گردشگری، مدیریت خلاق و اثربخش این حوزه است که مدیران محلی روستاها باید در این زمینه، سیاست‌ها و برنامه‌های علمی، تدوین و در جهت گسترش آن تلاش نمایند. مطالعات روستایی در انگلستان نشان داده است که مناطق روستایی با کیفیت بالای محیط و منابع طبیعی، اقتصاد محلی خود را از طریق جذب مهاجران، گردشگری و بهبود تجارت ارتقا داده‌اند. البته در اینجا باید گفت مسأله‌ای که از اهمیت زیادی برخوردار است، بحث ایجاد تعادل بین بهره‌گیری از محیط‌زیست و حفاظت از آن و همچنین برنامه‌ریزی کاربری اراضی مناسب است به‌طوری که می‌توان تغییر چشم‌اندازهای روستایی طی فرآیند توسعه، امری اجتناب‌ناپذیر است، اما تخریب مناطق طبیعی و محیط‌زیست جنگلی مورد قبول نیست و باید با نظارت نهادهای ذی‌ربط مدیریت شود. این یافته‌ها با تحقیقات (Gottero & Cassatella, 2017) مطابقت دارد که به ضعف برنامه‌های توسعه روستایی در رابطه با بهبود چشم‌اندازها و زمین‌های کشاورزی و حفاظت از آنها اشاره کرده است.

نتیجه‌گیری

توسعه روستایی و سیاست‌گذاری در زمینه مدیریت توسعه پایدار روستایی از اهمیت زیادی برخوردار است. در این میان مجموعه‌ای از عوامل بر پایداری این مناطق اثرگذار هستند. شناسایی این عوامل برای بسترسازی فرآیند توسعه در قلمروهای روستایی اولین گام به حساب می‌آید. بر همین اساس، تحقیق حاضر به واکاوی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه روستایی با تأکید بر نقش دهیاران در بخش شاندنرمن پرداخته است. دهیاری به عنوان نهاد اجرایی مدیریت روستایی نقش موثری در توسعه روستایی ایران داشته است. بررسی ادبیات نظری و پیشینه تحقیق نشان می‌دهد مدیریت محلی در سطح روستاها از سطحی ابتدایی شروع و هم اکنون به عالی‌ترین مرحله (در مقیاس کشور ایران) رسیده است. البته اگر چالش‌های برنامه‌ریزی متمرکز و از بالا به پایین بگذریم. در این تحقیق که به روش دلفی و نظر نخبگان و از طریق مصاحبه انجام شده است، مجموعه‌ای از عوامل که در مدیریت پایدار روستایی موثرند، شناسایی شد. در واقع این عوامل، مجموعه وظایفی بود که دهیاران در فرآیند مدیریت پایدار توسعه روستایی باید مدنظر قرار داده و براساس آنها، عمل نمایند. فرآیند جمع‌آوری و شناسایی این مقولات، شامل بخش وسیعی از یادداشت‌ها و نوشته‌هایی بود که از دیدگاه ۲۵ نفر از نخبگان و کارشناسان مطالعات روستایی استخراج و کدگذاری شده است. خروجی این کدگذاری‌ها (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) شامل ... مفهوم کلی است که در قالب ۷ مقوله اصلی، طبقه‌بندی گردید. برآیند و نتیجه کلی تحقیق آن است که در فرآیند مدیریت توسعه پایدار روستایی با توجه به نقش دهیاران در بخش شاندنرمن، شاخص‌های برنامه‌ریزی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، اداری-سیاسی، زیست‌محیطی و کالبدی موثرند. هر یک از این مقولات، مفاهیم جزئی زیادی را در بر می‌گیرند که برنامه تفصیلی عملکرد دهیاران را نشان می‌دهد. وجه تمایز تحقیق حاضر نیز در همین موضوع خلاصه می‌شود. به‌طوری که اکثر تحقیقات داخلی با روش کمی انجام شده‌اند و در ابتدا مجموعه شاخص‌هایی را از ادبیات نظری استخراج و بر اساس نمونه‌های مختلف عملکرد دهیاران را بررسی نموده‌اند. اما در تحقیق حاضر با رویکرد اکتشافی، اقدام به شناسایی و واکاوی عوامل موثر مدیریت پایدار توسعه روستایی به روش کیفی شده است. تفاوت دیگر تحقیق در بررسی تفصیلی، مفاهیمی است که از مرحله کدگذاری باز استخراج شده است و تا حد امکان، سعی شده است، جامع و کامل بودن مفاهیم در فرآیند دلفی مدنظر بوده و طی مصاحبه‌ها به دست آید. البته نگارندگان بر شباهت‌های تحقیق خود با سایر تحقیقات داخلی و خارجی اذعان داشته و ادعای آن را ندارند که یافته‌های پیش‌رو، برای اولین بار به دست آمده است؛ بلکه با توجه به تفاوت‌های مکانی-زمانی، چه در تحقیقات داخلی و چه در تحقیقات خارجی، مشابهت‌هایی نیز دیده شده است.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر مستخرج از پژوهش مستقل بوده و بدون حمایت مالی سازمان انجام شده است.

منابع

- ازکیا، مصطفی. (۱۳۷۰). *جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران*. چاپ سوم، تهران: انتشارات اطلاعات.
- استعلاجی، علیرضا. (۱۳۹۱). بررسی الگوی مدیریت روستایی در ایران با تأکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری‌ها. *فصلنامه جغرافیا*، ۱۰(۳۲)، ۲۳۹-۲۵۸.
- ایمانی جاجرمی، حسین و کریمی، علیرضا. (۱۳۸۸). چالش‌های اجتماعی شوراها روستایی در مدیریت محلی. *مجله توسعه محلی*، ۱(۱)، ۸۹-۱۱۴.
- ایمانی جاجرمی، حسین و پرورجب، پیمان. (۱۳۸۸). سنجش و تحلیل ویژگی‌های کارآفرینی دهیاران با تأکید بر عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن (مطالعه موردی: دهیاران روستاهای شهرستان میاندوآب). *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۱(۱)، ۶۷-۹۶.
- ایمانی جاجرمی، حسین و فیروزآبادی، سید احمد. (۱۳۸۶). بررسی مدل‌های سنجش عملکرد مدیریت محلی: با تأکید بر سازمان‌های مدیریت شهری و روستایی در ایران. *فصلنامه علوم اجتماعی*، شماره ۳۲، ۹۱-۱۱۲.
- بدری، سیدعلی. (۱۳۹۰). چالش‌های مدیریت روستایی در ایران و ارائه سیاست‌های راهبردی. *فصلنامه رهنما سیاستگذاری*، ۲(۳)، ۱۷۹-۱۴۷.
- برقی، حمید؛ قبری، یوسف و افشاری‌پور، علی. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه اقتصاد نواحی روستایی از دیدگاه ساکنین (مطالعه موردی: دهیاری دهبکری شهرستان بم). *فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی*، ۴(۴)، ۸۴-۱۰۴.
- پاپ زن، عبدالحمید و علی‌بیگی، امیرحسین. (۱۳۸۵). تحلیل انتظارات روستاییان شهرستان کرمانشاه از شوراها اسلامی روستا. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۹(۴)، ۳۷-۵۳.
- پاپلی یزدی، محمدحسین و ابراهیمی، محمدمیر. (۱۳۸۷). *نظریه‌های توسعه روستایی*، چاپ چهارم، تهران: انتشارات سمت.
- چوپچیان، شهلا؛ کلانتری، خلیل و شعبانعلی، حسین. (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۱۰(۲)، ۸۷-۱۰۸.
- تودارو، مایکل. (۱۳۹۱). *توسعه اقتصادی در جهان سوم*. ترجمه غلامرضا فرجادی، تهران: سازمان برنامه و بودجه.
- جمعه پور، محمود (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی: دیدگاه‌ها و روش‌ها، چاپ سوم، تهران: انتشارات سمت.
- حسام، مهدی؛ رضوانی، محمدرضا و آشور، حدیثه. (۱۳۹۳). سنجش رضایتمندی روستاییان از عملکرد دهیارها با رویکرد حکمروایی خوب روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان جنوبی- شهرستان گرگان). *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۴(۲)، ۹۹-۱۲۶.
- رزاقی، ابراهیم. (۱۳۶۹). *الگوی توسعه اقتصادی ایران*. چاپ اول، تهران: انتشارات توسعه.
- رضائیان، علی. (۱۳۹۳). اصول مدیریت، چاپ ۲۵، تهران: انتشارات سمت.
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۸). *مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. چاپ دوم، تهران: نشر قومس.
- رضوانی، محمدرضا؛ محمدی، سمیه و پیری، صدیقه. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیارها با استفاده از مدل چارچوب عمومی ارزیابی (CAF) (مطالعه موردی: شهرستان دهلران). *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۴۵(۱)، ۱۹۹-۲۱۶.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ سجاسی قیداری، حمدالله و عینالی، جمشید. (۱۳۸۶). نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، *فصلنامه روستا و توسعه*، ۱۰(۲)، ۳۰-۱.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ پورطاهری، مهدی و فرخی سیس، سعیده. (۱۳۹۲). تحلیل عملکرد شوراها حل اختلاف در تعالی مدیریت توسعه روستایی. *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ۹(۲۹)، ۱۸۴-۱۶۶.
- ریاحی، وحید و کرمی نسب، صدیقه. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیارها در توسعه کالبدی- فضایی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش کردیان- شهرستان چهارم). *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۳(۱۲)، ۶۱-۷۰.
- شرفی، لیدا؛ آگهی، حسین و مرادی، خدیجه. (۱۳۹۳). عملکرد دهیارهای دهستان بالادربند شهرستان کرمانشاه از دیدگاه دهیاران. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۵(۳)، ۴۸۹-۵۱۶.
- شیخی، حجت؛ پرزادی، طاهر و ورمزیار، بیژن. (۱۳۹۲). بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان). *فصلنامه جغرافیا*، ۳(۳)، ۱۷-۳۲.
- عناستانی، علی اکبر؛ جوانشیری، مهدی و هراتی، ام‌البین. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاران و نقش آن در توسعه سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خواف). *همایش ملی توسعه روستایی*، رشت، دانشگاه گیلان.
- فال سلیمان، محمد؛ صادقی، حجت‌الله؛ مرادی، محمود و کاووسی، غلامرضا. (۱۳۹۱). بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در فرایند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان بیرجند). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۱(۱)، ۷۳-۹۵.

- مسروورنژاد، ناصر؛ مولائی هاشجین، نصرالله؛ پوررمضان، عیسی و قریشی، محمد باسط. (۱۴۰۰). تبیین عوامل مؤثر بر کارایی، اثربخشی مدیریت، و مشارکت روستایی در توسعه روستاهای شهرستان صومعه سرا با رویکرد حکمروایی خوب. *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۳(۴)، ۱۵۴۱-۱۵۲۳
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ بخشی، زهرا و بوزرجمهری، خدیجه. (۱۳۹۰). ارزشیابی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان- دهستان بیهق شهرستان سبزوار. *فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۹(۱)، ۵۶-۳۵.
- مهدوی، مسعود و نجفی‌کانی، علی اکبر. (۱۳۸۴). دهیاری‌ها تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی: دهیاری‌های استان آذربایجان غربی). *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی*، شماره ۵۳، ۳۹-۲۱.
- Abreu, I., Nunes, J.M., & Mesias, F.J. (2019). Can rural development Be measured? Design and application of a synthetic index to Portuguese municipalities. *Soc. Indicat. Res.* 145, 1107-1123.
- Agarwal, S., Courtney, P., Rahman, S., Moseley, P., & Errington, A. (2004). Determinants of Relative Economic Performance of Rural Areas.
- Anriquez, G., & Stamoulis, K. (2007). Rural Development and Poverty Reduction: Is Agriculture Still the Key? *Agricultural Development Economics Division (ESA)*, 7, 1-39.
- Bjartstig, T., & Sandstrom, C. (2017). Public-private partnerships in a Swedish rural context - A policy tool for the authorities to achieve sustainable rural development?. *Rural Studies*, 40, 58-68.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (2nd edition).
- Eurostat (2019). *Eurostat Regional Yearbook, Edition*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://doi.org/10.27585/1522>.
- Hunter, G. (1980). *Agriculture Development and Rural*, London: Routledge.
- Lee, J. (2001). *A Grounded Theory: Integration and Internalization in ERP Adoption and Use*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Nebraska, In Proquest UMI Database.
- Moseley, M. (2003). *Rural Development: Principles and Practice*. SAGE, London, p 227 .
- Madu, I. A. (2007). The Underlying Factors of Rural Development Patterns in the Nsukka Region of Southeastern Nigeria. *Journal of Rural and Community Development*, 2, 110-122.
- Naldi, L., Nilsson, P., Westlund, H., & Wixe, S. (2015). What is smart rural development? *Journal of Rural Stud*, 40, 90-101.
- Spellerberg, A., Huschka, D., & Habich, R. (2007). Quality of life in rural areas: processes of divergence and convergence. *Soc. Indicat. Res.* 83, 283-307.
- Strauss, A., & Corbin, J. (2007). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. (3rd edition ed.): SAGE Publications.
- United States Department of Agriculture (USDA), (2006). Rural Development. [2015-12-10]. Available at <http://goo.gl/iwFBDw>.

How to cite this article:

Sayad Bidhandi, Leila; Qolipour, Yasser; Eskandari Nodeh (1402). Analyzing the factors affecting the sustainability of rural development management with an emphasis on the performance of villagers (case study: villagers of Shanderman district), 18(1), 199-209.

ارجاع به این مقاله:

صیاد بیدهندی، لیلا؛ قلی‌پور، یاسر؛ اسکندری نوده (۱۴۰۲). واکاوی عوامل موثر بر پایداری مدیریت توسعه‌ی روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاران (مطالعه‌ی موردی: دهیاری‌های بخش شاندرمن)، ۱۸(۱)، ۱۹۹-۲۰۹.

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی